

XXIX. STROKOVNO SREČANJE RAVNATELJIC IN RAVNATELJEV VRTCEV

Grand hotel Bernardin, Portorož 9. in 10. oktober 2023

VODENJE IN SOCIALNO-EMOCIONALNO UČENJE V SODOBNEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM OKOLJU

Delavnice: Delo z ranljivimi skupinami otrok

Lidija Jerše in Helena Klobasa

Oddelek za predšolsko vgojo, ZRSŠ

Vsebinska izhodišča in namen delavnic

- V sklopu delavnic bomo iskali optimalne rešitve za **uresničevanje inkluzivnega okolja v vrtcu**.
- Izhajali bomo iz teoretskih podlag in rešitev za **vključevanje vseh otrok, s posebnim poudarkom na otrocih iz ranljivih skupin**.
- Izpostavili bomo *načelo enakih možnosti* ter koncept *etike skrbi*, ki zagotavlja **inkluzivno okolje, v katerem otrok biva in deluje**.
- Razmišljali bomo o **vlogi ravnateljev pri prepoznavanju ranljivosti otrok ter o vrtcu kot varovalnem dejavniku**.
- Spregovorili bomo o **pričakovanjih do strokovnih delavcev v povezavi z zagotavljanjem vključujočega okolja**.
- Pozornost bomo namenili **pomenu spremljanja vzgojno-izobraževalnega procesa in načrtovanju podpore v specifičnih situacijah**.
- Poudarili bomo **pomen pravočasne odzivnosti vrtca** kot institucije v primerih, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje.

Uvod v delavnice

Slido.com

Individualno:

Vabimo vas, da razmislite in zapišete kaj razumete pod pojmom „ranljive skupine“?

Načelo enakih možnosti

NAČELO ENAKIH MOŽNOSTI TER UGLAŠENOSTI KURIKULUMA S SPREMEMBAMI V DRUŽBI IN SVETU TER ŽIVLJENJEM OTROK IN DRUŽIN

Kurikulum mora omogočati enake možnosti vsem otrokom. Upoštevati mora značilnosti in potrebe otrok in staršev tudi glede na spremembe v družbi in svetu (globalizacija, digitalizacija, priseljevanje, krize, pandemija), ki vplivajo na življenje družin in delovanje vrtca.

Kurikulum mora biti razvojno naravnan.

Vir: Izhodišča za prenovo kurikuluma za vrtce, 2022, str. 18

RANLJIVE SKUPINE

V Sloveniji ni splošno uporabne operativne nacionalne definicije

V strokovni literaturi so opredelitve posameznih konceptov. V uporabi so tudi izrazi »ogrožene«, »prikrajšane«, »ranljive« in »manjšinske« skupine.

Ranljive skupine otrok:

Finska: izogibajo se terminu "ogrožen otrok" in poudarja se individualni pristop o potrebni pomoči **posameznemu otroku**.

Za vsakega otroka oblikujejo individualiziran načrt, navadno skupaj s starši ali skrbniki.

Vir: Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti, 2009

RANLJIVE SKUPINE

Otroci/učenci/dijaki in študenti iz socialno in/ali ekonomsko ogroženih družin.

Odrasli kot so: osipniki in mladi, ki zgodaj opustijo šolanje, socialno ogroženi, priseljenci, Romi, starejši odrasli, migranti, invalidi, obsojenci in druge skupine odraslih, ki imajo omejen dostop do socialnih, kulturnih in ekonomskih dobrin.

Vir: MIZŠ: prednostne teme programov profesionalnega usposabljanja 2021/22

ZAKON O CELOSTNI ZGODNJI OBRAVNAVI PREDŠOLSKIH OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI (ZOPOPP), 2019

S tem zakonom se ureja celostna zgodnja obravnava otrok s **posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju**.

Celostna zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju obsega obravnave otroka in njegove družine v predšolskem obdobju z namenom, da se zagotovi in spodbudi otrokov razvoj, okrepi zmogljivost družine ter spodbudi socialna vključenost družine in otroka.

Otroci s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju so otroci z razvojnimi zaostanki, primanjkljaji, ovirami oziroma motnjami na telesnem, spoznavnem, zaznavnem, socialno-čustvenem, sporazumevalnem področju ter dolgotrajnimi boleznimi.

Otroci z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju so otroci, pri katerih obstajajo rizični dejavniki za razvojne primanjkljaje, zaostanke, ovire oziroma motnje.

Rizični dejavniki so dejavniki, ki nastanejo v nosečnosti, med rojevanjem ali takoj po porodu, in bi lahko vplivali na kasnejši otrokov razvoj.

Rizični dejavniki se lahko pojavijo tudi kasneje zaradi bolezni, slabega socialno-ekonomskega položaja družine ali iz kakšnega drugega razloga!

Posodobljene *Programske smernice za svetovalno delo v vrtcu*

Na področju svetovalnega dela **se upoštevajo razvojne in pedagoške potrebe vseh otrok in specifične potrebe posameznih otrok in mladostnikov**.

»Specifične potrebe ali izzive prepoznamo:

- pri otrocih, ki imajo težave ali druge posebnosti v razvoju (npr. otroci s posebnimi potrebami, otroci z višjimi potenciali, nadarjeni);
- pri otrocih s težavami, ki izvirajo iz socialnega okolja (npr. družine z nizkim socialno - ekonomskim in kulturnim statusom);
- pri otrocih z obremenjujočo izkušnjo (npr. smrt v družini, bolezni, nesreča),
- pri otrocih, iz okolij s številnimi kompleksnimi in pogosto med seboj prepletenimi psihosocialnimi stiskami, vzgojnimi in drugimi izzivi (npr. otroci z izkušnjo zanemarjenosti, nasilja ali zlorab, konfliktna razveza staršev, prehodi v rejniške družine, odsotnost staršev, družine, ki se veliko selijo)
- in pri otrocih, ki prihajajo iz drugega govornega in/ali kulturnega okolja (npr. priseljenci, romske družine).«

Vir: Rupar, Malešević, Lovše idr. 2023, str. 5 (v pripravi)

Načelo enakih možnosti

TEORIJA PRAVIČNOSTI (J. Rawls)

VIDIK: Kako glavne družbene institucije razdeljujejo temeljne človekove pravice in dolžnosti?

»PRAVIČNOST JE POTREBNO RAZUMETI KOT TEMELJNO VRLINO DRUŽBENIH INSTITUCIJ«

ENAKOST MOŽNOSTI:

»Tisti, ki so enako nadarjeni in sposobni in ki imajo enako željo, da bi to uporabili, bi morali imeti enake možnosti uspeha ne glede na svoj izhodiščni položaj v družbi.«

Vir: Rawls, 1999 v Peček Čuk in Lesar, 2009, str. 176

Načelo enakih možnosti

3. člen (načela predšolske vzgoje v vrtcih)

Predšolska vzgoja v vrtcih je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja in poteka po načelih:

- demokratičnosti,
- pluralizma,
- avtonomnosti, strokovnosti in odgovornosti zaposlenih,
- **enakih možnosti za otroke in starše, upošteva različnosti med otroki,**
- pravice do izbire in drugačnosti in
- ohranjanja ravnotežja med raznimi vidiki otrokovega telesnega in duševnega razvoja.

Vir: Zakon o vrtcih: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>

Načelo enakih možnosti

3. Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma:

- omogočanje enakovrednih pogojev za optimalni razvoj vsakega otroka,
- upoštevanje značilnosti starostnega obdobja,
- upoštevanje individualnih razlik v razvoju in učenju,
- strokovno čim širše in fleksibilno zagotavljanje pogojev za stalno ali občasno vključevanje predšolskih otrok s posebnimi potrebami v življenje in delo rednih oddelkov v vrtcih,
- upoštevanje skupinskih razlik (glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor ...) in ustvarjanje pogojev za njihovo izražanje,
- upoštevanje načela različnosti in multikulturalizma na ravni izbora vsebin, dejavnosti in materialov, ki naj otrokom omogočajo izkušnje in spoznanja o različnosti sveta (stvari, ljudi, kultur).

Vir: Kurikulum za vrtce, 1999, str. 12

Koncept etike skrbi

»Temeljne značilnosti etike skrbi so izpostavljanje **primarnega odnosa in skrbi za sočloveka, odgovornosti do sebe in do drugih**, kar za šolo (vrtec) pomeni, da je dolžno poskrbeti za skrbne **učitelje (vzgojitelje)** in učencem (otrokom) dati možnost, da se **izkustveno naučijo skrbeti za sočloveka.**«

(Peček Čuk, M. in Lesar, I., 2009, str. 180).

Inkluzivno okolje

Inkluzivno okolje vključuje medsebojno poznavanje različnosti, zmožnost sobivanja, spodbujanje empatije pri otrocih ter nudenje pomoči in podpore.

Ključni poudarki naj bodo:

- ✓ na sposobnosti individualiziranega in diferenciranega načrtovanja dejavnosti v skupini, ki vključuje vsakega posameznika z namenom spodbujati proces razvoja in učenja v območju bližnjega razvoja;
- ✓ na izbiri in izvajanju ustreznih pristopov, metod, strategij dela in prilagoditev glede na specifične potrebe posameznika;
- spodbujanje socialnega in čustvenega učenja;
- razumevanje pomena pluralizma, multikulturnosti in marginaliziranih skupin v sodobni družbi in specifičnih kulturah ter poznavanje in prepoznavanje različnih potreb otrok v multikulturnem okolju.

Poudarek naj bo tudi na poznavanju temeljnih strategij za premagovanje različnih posebnosti multikulturnih okolij (jezikovna različnost, pismenost, sodelovanje s starši) ter razvijanju lastne profesionalnosti, znanja in razumevanja na področju inkluzivne pedagogike (Kavkler, 2013).

Vir: Izhodišča za prenovo kurikulumu za vrtce, str. 13, 14.

Dobrobit otroka

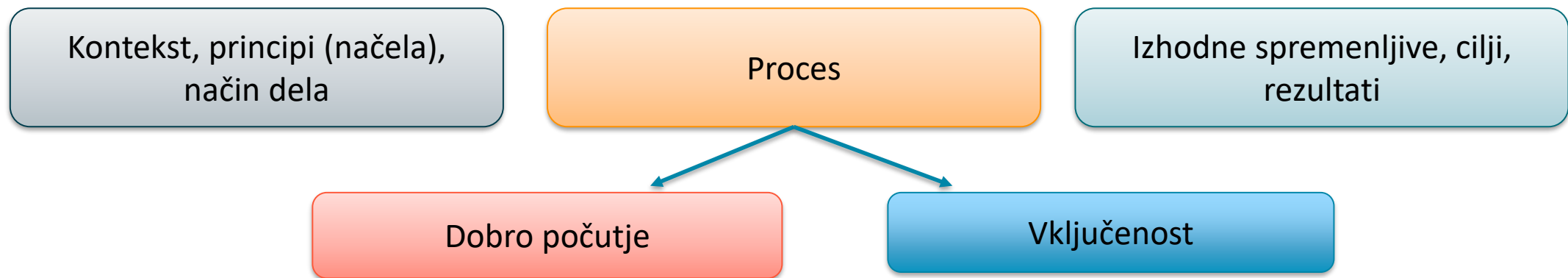
Pojmovanje *dobrobiti* je eden od **osnovnih stebrov vizije sodobnih programov** predšolske vzgoje v zahodnih državah sveta (države OECD, gospodarsko najrazvitejše države: Nova Zelandija, Avstralija, Škotska, Danska, Irska, Finska idr.).

Opredelitev dobrobiti otroka v Kodeksu etičnega ravnanja:

»Dobrobit otroka pojmujeemo kot skupno oznako za *otrokovo dostojanstvo, varnost, srečo in dolgoročno korist*; predstavlja nam najvišjo vrednoto, na kateri temeljijo in so ji podrejene vse ostale vrednote in iz njih izhajajoča načela.«
(Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010, str. 252)

Strukturna in procesna raven delovanja v dobrobit otrok

Model kakovosti po Laeversu in dobrobit otroka.

Laevers (1949 a, 2000), avtor **modela kakovosti** se **osredotoča na procesne kazalce kakovosti**. Izpostavlja **področji** otrokovega **počutja in vključenosti**. Navedeni področji sta bili avtorju vodili za izdelavo ustreznih merskih pripomočkov, ki se uporabljajo predvsem kot presejalni preizkusi (Marjanovič Umek, 2014, str. 10-22; Marjanovič Umek, Fekonja, Bajc, Barle in Cugmas, 2005).

Izraz *dobrobit* izhaja iz angleške besede *well-being* in pomeni *dobro počutje, blaginja*.

Učinek dobrobiti se odraža na več ravneh:

Personalni/osebni:

- biti dobro pomeni biti zadovoljen in zdrav
- počutiti se dobro
- samospoštovanje
- samoregulacija
- samostojnost
- aktivna vključenost

Socialni/interpersonalni oz. družbeni:

- pripadanje
- sprejemanje
- doprinos skupini
- usklajenost med lastnimi prepričanji in družbenimi normami

Dolgoročni sinergijski učinki

(medsebojno dopolnjevanje/vplivi) vlaganja v otrokovo dobrobit so:

- čustvena in socialna kompetentnost
- altruizem (otrok se iz egocentričnega bitja razvija v empatično)
- etičnost
- rezilientnost – delovanje kljub oviram
- pozitivna vrednotna usmerjenost

(Vir: Weare 2003, Leavers 2005, Bodrova 2005, Pavlović 2015, Keyes 2004)

KOMPENZATORNA VLOGA VRTCA - PRAVIČNOST VRTCA

»Od leta 2005, ko je bilo razmerje med deleži otrok mam z nizko, srednjo in visoko izobrazbo, vključenih v vrtec, izjemno neugodno za otroke mam z nizko izobrazbo, do leta **2014 izboljšalo**.

Iz podatkov za leto 2014 je razvidno, da je Slovenija med državami, ki imajo srednje visok delež vključenih vseh malčkov v vrtec in da je razlika med skupino malčkov mam z visoko in nizko izobrazbo majhna in statistično nepomembna (Education at a glance, 2018).

Podobno kaže primerjalna študija (An Unfair Start, 2018), ki za Slovenijo navaja relativno ugodno razmerje glede vključenosti v vrtec iz dveh različnih skupin, in sicer razlike med vključenostjo otrok iz petine najrevnejših in petine najbogatejših družin niso pomembne.«

(Izhodišča za prenovo kurikulumov za vrtce, 2022, str.6, 7).

KOMPENZATORNA VLOGA VRTCA

Izsledki slovenskih raziskav kažejo na pomembno kompenzatorno vlogo vrtca.

Zato je: »Na ravni kurikuluma ključnega pomena nabor različnih dejavnosti: skupno branje, pogovarjanje z otroki v času načrtovanih in rutinskih dejavnosti, spodbujanje pripovedovanja otrok, zagotavljanje otroških knjig in drugih simbolnih spodbud) in individualizacija pri izvajanju kurikuluma neposredno v vrtčevskih oddelkih.«

(Izhodišča za prenovo kurikuluma za vrtce, 2022, str. 7).

VRTEC KOT VAROVALNI DEJAVNIK

»Vrtec v znatni meri pogojuje otrokovo psihosocialno kakovost življenja, njegove možnosti obvladovanja stresov, prejšnjih in sedanjih težav.«

Dejavniki tveganja se komulirajo!

Pomembno je zavzemanje za duševno zdravje otrok in otrokovo dobrobit v najširšem smislu.

Podpora, pomoč otroku in staršem se gradi na: človečnosti – zagotavljati izkušnje dobrega, strokovnih znanjih, aktiviranju zunanjih resursov pomoči.

Vzgojitelj kot zagovornik otrok!

DELAVNICE

Razmišljajmo skupaj

Vsako omizje koordinira „**gostitelj/ica**“, ki **ostaja pri isti mizi ves čas** in na kratko podeli ključne ugotovitve, vprašanja in ideje udeležencem, ki prisedejo.

1

2

Udeleženci, **ambasadorji idej in ugotovitev** (skupina istih oseb pri mizi), se po določenem času presedejo k drugi mizi (v smeri urinega kazalca) in dopolnijo zapise iz prejšnjih skupin.

5

3

4

Izhodiščna vprašanja

OMIZJE 1

VLOGA RAVNATELJA PRI ZAGOTAVLJANJU VKLJUČUJOČEGA VRTCA KOT VAROVALNEGA DEJAVNIKA

OMIZJE 2

KAKŠNA PRIČAKOVANJA IMATE DO STROKOVNIH DELAVCEV V POVEZAVI Z ZAGOTAVLJANJEM VKLJUČUJOČEGA OKOLJA?

OMIZJE 3

NA KAKŠEN NAČIN SPREMLJATE KAKOVOST VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA DELA STROKOVNEGA DELAVCA?

OBLIKUJTE KAZALNIKE SPREMLJANJA (npr. Vzgojitelj spremlja razvoj in napredek posameznega otroka ...)

OMIZJE 4

KAKO STE V VRTCU PRIPRAVLJENI OZIROMA NA KAKŠNE NAČINE SE ODZIVATE V SITUACIJAH, KI ZAHTEVAJO TAKOJŠNJE UKREPANJE?

PRIPRAVITE "PROTOKOL" DELOVANJA (lahko na podlagi primera)

Protokol naj bo čim širše uporaben.

OMIZJE 5

KAKO BI RAVNALI V NAVEDENEM PRIMERU IZ VIDIKA PODPORE STROKOVNEMU DELAVCU? (Izhodišče: primer iz prakse Thomas, 4 leta)

IZHODIŠČA ZA RAZMISLEK - OMIZJE 1

7.CILJ: Izpostaviti **pomen uresničevanja inkluzivnega okolja s poudarkom na enakih možnostih** ne glede na socialno, ekonomsko in kulturno poreklo, nediskriminatornost glede na spol, svetovni nazor, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo, in sicer pri izvajanju načrtovanih dejavnosti in **prikritega kurikulumu**.

1. NAČELO ENAKIH MOŽNOSTI TER UGLAŠENOSTI KURIKULUMA S SPREMEMBAMI V DRUŽBI IN SVETU TER ŽIVLJENJEM OTROK IN DRUŽIN

Kurikulum mora omogočati enake možnosti vsem otrokom. Upoštevati mora značilnosti in potrebe otrok in staršev tudi glede na spremembe v družbi in svetu (globalizacija, digitalizacija, priseljevanje, krize, pandemija), ki vplivajo na življenje družin in delovanje vrtca. Kurikulum mora biti razvojno naravnan.

Vir: Izhodišča za prenovo kurikulumu za vrtce, 2022. str. 16 , 18

IZHODIŠČA ZA RAZMISLEK - OMIZJE 2

I. ODGOVORNOST VSEH DELAVK IN DELAVCEV VRTCA DO OTROK

Vrednota 1: Spoštovanje osebnega dostojanstva in integritete otroka

- N1.1 *Vsakega dečka in deklico spoštujemo in upoštevamo kot enkratno bitje z vsemi njegovimi ali njenimi razvojnimi in individualnimi značilnostmi ter ustvarjamo pogoje za občutje varnosti, sprejetosti, naklonjenosti in skrbi zanj ali zanjo.*

Vrednota 2: Zagotavljanje varnega, zdravega, razumevajočega in spodbudnega okolja za otroka

- N2.10 *Otroka varujemo pred vsakršnimi zlorabami ali okrutnostmi odraslih, tudi sodelavcev in staršev. Ob sumu zanemarjanja ali zlorabe otroka obvestimo odgovorno osebo ali institucijo in spremljamo ukrepanje.*

Vrednota 3: Uresničevanje pravic otrok do enakih možnosti

- N3.1 *Ne delamo razlik med otroki glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršen koli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika (Konvencija OZN o otrokovih pravicah, 2. člen).*

Vir: Domicelj, Ferjančič, in Pavlovič, (2016). *Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih*

IZHODIŠČA ZA RAZMISLEK - OMIZJE 2

Vrednota 3: Uresničevanje pravic otrok do enakih možnosti

- N3.4 *Otrokom iz kulturno-socialno manj spodbudnega družinskega okolja ponujamo take spodbude, izkušnje in dejavnosti, ki jim omogočajo, da nadoknadijo oziroma zmanjšajo prikrajšanosti v razvoju.*
- N3.5 *Za otroka, ki mu program vrtca ne ustreza, s sodelavci in starši iščemo primernejši program v drugem vrtcu.*

Vrednota 4: Zasnovanost dela z otroki na znanju in razumevanju značilnosti otrokovega razvoja v določenem starostnem obdobju in na značilnostih posameznega otroka

- N4.2 *Vzgojno-izobraževalne pristope in dejavnosti prilagajamo značilnostim posameznih otrok in skupine otrok kot celote.*
- N4.3 *Spoznanje o posameznem otroku poglobljamo s stalnim spremljanjem in dokumentiranjem njegovega razvoja in dosežkov.*

Vir: Domicelj, Ferjančič, in Pavlovič, (2016). *Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih*

V VRTCU VSEM ZAGOTAVLJAMO VKLJUČENOST IN PSIHOFIZIČNO VARNOST

KAZALNIK KAKOVOSTI

V VRTCU ZAGOTAVLJAMO VKLJUČENOST

»V vrtcu zagotavljamo enakopravnost, pravičnost, spoštovanje in sprejemanje razlik (v sposobnostih, medkulturne, jezikovne, nazorske, vrednotne, identitetne, statusne), preseganje predsodkov in stereotipov do drugačnih.«

Vir: Kakovost v vrtcih in šolah: Varno in spodbudno učno okolje, 2019, str. 14

IZHODIŠČA ZA RAZMISLEK - OMIZJE 3

Podporna vprašanja

- Kako konkretno udejanjamo načela enakopravnosti, pravičnosti, medkulturnosti, spoštovanja razlik?
- S kakšnimi predsodki in stereotipi se soočamo? Kako jih presegamo?
- Kako tenkočutno spremljamo in obravnavamo ranljive skupine?
- Kako uspešno jih vključujemo?
- Kako uspešni smo pri izvajanju dodatne strokovne pomoči?
- Kakšne oblike kolegialne podpore imamo vzpostavljene v vrtcu?

Vir: Kakovost v vrtcih in šolah: Varno in spodbudno učno okolje, 2019, str. 14

Predstavitev po poročanju OMIZJA 3

INA

(individualiziran načrt aktivnosti z otroka)

pripomoček za spremljanje razvoja in napredka otroka iz priseljske družine, ter pripravo individualizirane podpore

Vir: Koncept vključevanja in dela z otroki/učenci/dijaki priseljenci 2023 (v pripravi)

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)

K OMIZJU 4

6. Člen

(dolžnost prijave)

(2) Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih zavodov in socialnih zavodov, ter izvajalci vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvesti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je žrtev nasilja otrok ali oseba, ki zaradi osebnih okoliščin ni sposobna skrbeti zase.

Thomas se je rodil izobraženim in skrbnim staršem. Odkar je pred enim letom prišel v vrtec, zahteva nenehno pozornost in se vmešava v igro drugih otrok ter umakne takoj, ko mu kaj ni všeč. Če ne dobi tega, kar želi, je nesrečen ali besen: meče se ob tla, oklepa odraslih ali tepe druge otroke. Pri nobeni dejavnosti ne zdrži več kot nekaj minut, takoj postane nemiren in potrebuje nove spodbude. Drugi otroci so se ga začeli izogibati.

Vzgojiteljici se trudita, da bi dečku pojasnili pravila v skupini, da ne sme tepsti drugih otrok in da ne more vedno imeti pozornosti odraslih. V dveh daljših pogovorih s starši sta izvedeli, da se deček tudi doma obnaša približno tako. To mama deloma pripisuje njegovemu značaju, deloma pa dejstvu, da je bil tri leta doma samo z njo in ni vaje biti s toliko otroki. Vodstvo vrtca staršem predlaga, da bi Thomasa nekaj časa spremljal psiholog, vendar se oni s tem ne strinjajo. Mnenja so, da ima le težave pri uvajanju in se bo njegovo vedenje spremenilo, ko ga bo vzgojiteljica bolj spoznala.

Osebj u vrtca ni uspelo vzpostaviti konstruktivnega sodelovanja z dečkovimi starši. Odzivajo se tako, da svojega otroka zagovarjajo in branijo, čeprav odgovornost zanj jemljejo zelo resno in so npr. kritični do tistih staršev, ki si za otroka vzamejo premalo časa ali zaradi kariere žrtvujejo družinsko življenje. Povedo, da se sami trudijo na ta način, da več ko je v vrtcu na Thomasovo vedenje negativnih odzivov, bolj pozitivni skušajo biti takrat, ko so z njim doma.

Po enem letu ostaja deček Thomas v vrtcu osamljen, vsi ga odklanjajo ali se nad njim pritožujejo. Tako sta pred vzgojiteljicama dva izziva, ki pa sta med seboj povezana: prvi je vplivati na Thomasove starše in jim predlagati kompetentno družinsko svetovanje. Drugi pa je ta, da izkazujeta lastno dobro razvito odnosno kompetenco s svojim profesionalnim odnosom do Thomasa.

Primer iz prakse priredila Marija Sivec, po viru: J. Juul, H. Hensen: »Od poslušnosti do odgovornosti. Za novo kulturo vzgajanja«. Založba Didakta, 2009

Kaj prispeva k dobri klimi in vključujočem vrtcu?

- ustrezna (odprta, spoštljiva) komunikacija
- dostop do potrebnih informacij
- zagotavljanje čustvene, družbene in spoznavne varnosti ter ničelna toleranca do nasilja
- pravična obravnava do vseh
- povezanost med člani in pripadnost skupnosti („visoka morala“)
- spodbudno učno okolje s priložnostmi za intelektualno stimulatívno in ustvarjalno delo
- priložnosti za to, da se strokovni delavci in otroci izkažejo ter doživijo uspeh in potrditev
- visoka pričakovanja, a skladna z zmožnostmi otroka, kultura spodbujanja
- sprejemanje in upoštevanje različnosti (kulturnih, religioznih, etničnih, osebnostnih ... razlik)
- usmerjenost celotne skupnosti k ciljem, ki so realni in dosegljivi
- naravnost h konstruktivnemu in učinkovitemu reševanju težav in konfliktov
- vključenost članov (strokovnih delavcev, otrok) v obravnavo in sprejemanje pomembnih odločitev
- stopnja posameznikove avtonomije in odgovornosti, prilagojena njegovim razvojnim zmožnostim (otroci) in strokovnim kompetencam (strokovni delavci)
- dostopnost potrebnih virov
- stimulatívno fizično okolje, ki podpira psihofizični razvoj in blagostanje vseh

(prirejeno po Vključujoča šola 2017, 1. zvezek, str. 14)

odprtost

spodbudni odnosi

ODLIKE VKLJUČUJOČEGA VRTCA

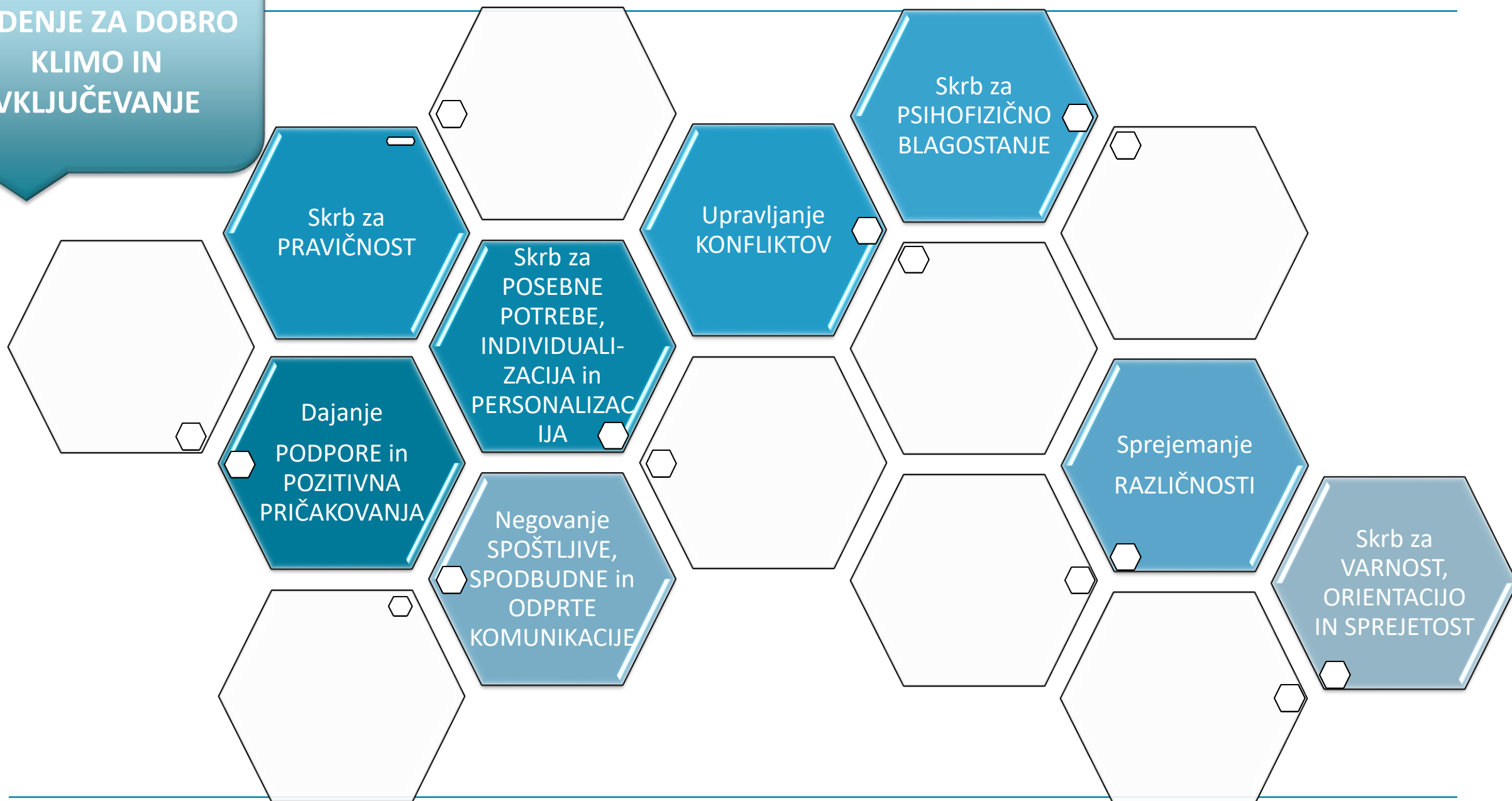
sodelovanje

sprejemanje

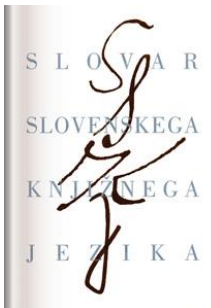
pozitivna naravnost

(prirejeno po Vključujoča šola 2017, 1. zvezek, str. 14)

VODENJE ZA DOBRO KLIMO IN VKLJUČEVANJE

- Vsebina kodeksa temelji na vrednotah, ki so plod mednarodno doseženega soglasja in so definirane v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah (1984), v Konvenciji OZN o otrokovih pravicah (1989), v Deklaraciji o psiholoških pravicah otroka (Mednarodno združenje šolskih psihologov, 1979) ter vrednotah, povezanih z varstvom in vzgojo predšolskih otrok, ki so se razvile in oblikovale v dolgoletnih prizadevanjih teoretikov in praktikov predšolske vzgoje pri nas in po svetu, na pozitivni tradiciji predšolskih ustanov in poklica vzgojiteljice oziroma vzgojitelja predšolskih otrok (prav tam).

kódeks -a m (ô) **1.** zakonik, zbirka zakonov: izdati kodeks; kodeks kanonskega prava / Napoleonov kodeks // navadno s prilastkom *družbeno priznan in uveljavljen sistem načel, predpisov*: moralni kodeks mu tega ne dopušča; kodeks zdravniške etike; nespoštovanje poslovnega kodeksa / publ. kodeks cestnih predpisov **2.** redko *pravila, pravilnik*: seznaniti se s kodeksom.

(vir: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=kodeks>)

Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih ne sega le na področje profesionalnega odnosa vzgojiteljice do otroka in družine.

Obsega odnose in odgovornosti med vsemi vključenimi, ki vstopajo v vzgojno-izobraževalni proces posredno ali neposredno, in sicer **obravnavava odgovornost vseh delavcev v vrtcu**:

- odgovornost do otrok,
- odgovornost do staršev in družin,
- odgovornost do delovne organizacije in sodelavcev,
- odgovornost do širše skupnosti.

Vrtec je profesionalna institucija, ki **dopolnjuje nego in vzgojo**, ki jo otroci dobijo v svojih družinah. Vrtec **ni nadomestilo za družinsko nego in vzgojo niti ne tekmeč staršem**, temveč **do neke mere lahko pomeni razširjeno družino**, ki je združljiva in prilagojena socialni realnosti **modernega sveta**.

Temeljni **namen** sprejetja in uveljavljanja kodeksa je **vzpostaviti mehanizem ozaveščanja vseh udeležencev ter predvsem osebnega sprejemanja in ponotranjanja vrednot pri delu s predšolskimi otroki**.

Pomen spremljanja

- V Kurikulu **ni** zapisanih **standardov znanj imamo pa načela**, ki jih je potrebno udejanjati in pomembno vplivajo na kakovost izvedbenega kurikuluma.
- Otroka je **potrebno spremljati ves čas** vzgojno-izobraževalnega procesa na vseh področjih razvoja.
- Kurikulum za vrtce opredeljuje **evalvacijo, ki vključuje spremljanje razvoja otrok v skupini, kritično analizo vzgojiteljevih lastnih postopkov in doseženih rezultatov.**

„Spoznanja o posamezne otroku poglobljamo s stalnim spremljanjem in dokumentiranjem otrokovega razvoja in dosežkov.“ (Kurikulum za vrtce, str. 18)

- Kurikulum za vrtce v celoti podpira koncept formativnega spremljanja.

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Namen spremljanja

- **Opazovanje posameznega otroka** in spremljanje njegovega razvoja je **osnovni pogoj** za **izvajanje razvojno-procesnega** načina dela v vrtcu.
- **Načrtovanje na osnovi temeljitega poznavanja in razumevanja** razvoja vsakega posameznega otroka, njihovih potreb in potencialov – *izhajanje iz ugotovitev spremljanja*.
- **Aktivna vloga vzgojitelja** v soustvarjalnem procesu razvojno-procesnega načrtovanja.
- Poudarek na **omogočanju otrokove avtonomije** in spodbujanju njegovih zmožnosti za samokontrolo in učenje učenja.

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Kaj vpliva na ravnanja strokovnih delavk v vrtcu?

- Ugotovitve kažejo, da imajo na ravnanje strokovnih delavk v vrtcu velik vpliv njihove **implicitne teorije**.
- Načeloma so **strokovni delavci dobro seznanjeni s sodobnimi teoretičnimi spoznanji**, vendar pa **prenos tega v neposredno delo** z otroki pogosto **spodleti zaradi** njihovih **ustaljenih vzorcev, rutin** in njihovih **subjektivnih** teorij o vzgoji.

Pomen samorefleksij in samospraševanj o namenu in ciljih dejavnosti, osmišljanju pravil ter čim višji stopnji aktivnega vključevanja otrok v vse faze procesa.

Navedeno odraža potrebo po formativnem spremljanju otrok in lastnega dela, ter vrednotenju tega s ciljem „izboljšati“.

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Primeri vprašanj za spodbujanje samorefleksije vzgojitelja

Ali sprejemam otroke takšne kakršni so, oz. sodbo o zaželenih/nezaželenih značilnostih nadomestim z zavedanjem o razlikah med otroki?

Ali preko opaženih razlik ugotovim razvojne potrebe otrok in načrtujem različne cilje, dejavnosti in pristope?

Ali je moj odnos takšen, da lahko sodelujem z vsemi starši otrok iz moje skupine?

Kako se odzovem, ko otrok izraža stiske in druge nevsakdanje potrebe?

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Kazalniki otrokove stiske

SKRAJNE, DOLGOTRAJNE OBLIKE IZSTOPAJOČEGA VEDENJA OTROKA IMAJO OZADJA

Na primer izstopajoče:

- ponavljajoče se nasilno, agresivno vedenje,
- odklonilno, samodestruktivno vedenje, ...
- nerazložljiva žalost, umikanje vase, odmaknjenost otroka, ipd. ...

Nekatera vedenja so razvojno/biološko pogojena, druge, skrajne oblike pa so lahko odziv na okolje v katerem otrok biva in so lahko posledica dogodkov, ki v otroku puščajo travmo, kot je to v primeru psihičnega in fizičnega nasilja ali spolnih zlorab.

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Kaj je nasilje?

O nasilju govorimo, kadar je prisotna **komponenta moči**.

- **Moč je zmožnost vplivati na življenja drugih ljudi na dva načina, in sicer v dobrem ali slabem smislu:**

**na pozitiven ali
negativen način.**

Nasilje je dejanje, ki nekoga prizadene zaradi zlorabe moči.

Nasilje sestavljajo:

- ŠKODA (prizadetost) zaradi
- ZLORABE MOČI in
- POSLEDICE (so lahko trajne)

nasílje -a s (î) *dejaven odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiska*: nasilje raste, se širi; tam vlada nasilje; upirati se nasilju; biti kaznovan zaradi nasilja; z nasiljem kaj doseči; brezobzirno, duhovno, ekspr. *dejanje ali ravnanje, ki ni v skladu z bistvenimi, resničnimi značilnostmi, zakonitostmi česa*: nasilje nad jezikom / nasilje nad naravo

(vir<: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=nasilje+&hs=1>)

Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

Zakonodaja od odraslih zahteva, da prijavijo vsako nasilje nad otroki in zagotovijo pomoč otrokom, ki doživljajo nasilje.

- Strokovnjaki, ki delajo neposredno z otroki so tudi odgovorni, da poskrbijo za varno okolje, v katerem vsi spoštujejo otrokove pravice in v katerem se lahko otroci optimalno razvijajo.

Okolje je za otroke varno, če delujejo sistemi za preprečevanje, zaznavanje in ukrepanje ob vsakem nasilju nad otroki.

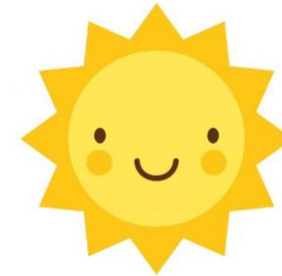
Vir: Interno gradivo Oddelek za predšolsko vzgojo, ZRSŠ

IZ REFLEKSIJE ...

»Naučila sem se kako si dopustiti razmišljati širše, ravnati pravičneje in trdno stati za svojimi vrednotami in prepričanji, četudi družba od nas pričakuje drugače.

Imeti iskren, empatičen odnos do tistih, ki se ne zmorejo postaviti zase in zanje izboriti pravico, ti daje največje osebno zadovoljstvo, ki prinese tudi občutek lastne vrednosti in pozitivno samopodobo.«

Petra Jelševar Pikelj, svetovalna delavka
Vrtec Zagorje ob Savi

Vir: Naloga iz seminarja *Uspešno vključevanje otrok iz ranljivih skupin v vzgojno-izobraževalni proces*, ZRSŠ

- Boštjančič, E. (2018). Ranljive skupine na trgu dela- psihološki pogled na izzive in priložnosti. V E. Boštjančič in M. Žagar Rupar (ur.), Zaposlovanje in psihološke perspektive ranljivih skupin na trgu dela (str. 15–26). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Dostopno na: <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/download/65/154/2732-1?inline=1>
- Brejc, M. idr. (2019). Zbirka kakovost v vrtcih in šolah. Šola za ravnatelje. Dostopno na: <http://solazaravnatelj.si/index.php/dejavnosti/zaloznistvo/zbirka-kakovost-v-vrtcih-in-solah>
- Cotič Pajntar, J., Zore, N. (2017). Vključevanje v vrtcu. 6 zvezek. V Grah, J. Vključujoča šola. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.
- Črtalič, K. idr. (2022). Slovenščina kot učni jezik za govorce slovenščine kot drugega jezika. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: https://www.zrss.si/pdf/Slovenscina_kot_ucni_jezik_za_govorce_slovenscine_kot_dругega_jezika.pdf
- Domicelj, M., Ferjančič, J., in Pavlovič, Z. (1996). Kodeks etičnega ravnanja v vrtcu. Sekcija za predšolsko pedagogiko. Dostopno na: http://vvemedo.splet.arnes.si/files/2018/10/Kodeks_Eticnega_Ravnanja_V_Vrtcih.pdf
- Grah, J. (2017). Vključujoča šola – izjema ali pravilo. Razredni pouk: revija Zavoda RS za šolstvo, 19(3), 4–10
- Grah, J. idr. (2019). Raznolikost v vrtcu in šoli. Priročnik za vzgojitelje, učitelje in druge strokovne delavce. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.
- Grah, J. idr. (2027). Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana. zavod RS za šolstvo.
- Gornik, B., Dežan, L., Sedmak, M. in Medarič, Z. (2020). Distance learning in the time of the Covid-19 pandemic and the reproduction of social inequality in the case of migrant children. Družboslovne razprave, 36(94-95), 149–168. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/349735434_Distance_Learning_in_Time_of_COVID-19_Pandemic_and_Reproduction_of_Social_Inequality_in_Case_of_Migrant_Children
- Gracin, T. (2016). Ranljive skupine in njihova inkluzija v družbi. Izzivi prihodnosti/Challenges of the future, 1(3), 107–125. Dostopno na: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VC7R60Q5>
- Gaber, S. in Marjanovič Umek, L. (2009). Študije (primerjalne) neenakosti. Ljubljana: Pedagoška fakulteta: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Izhodišča za prenovo kurikulumov za vrtce. (2022). Ljubljana. Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: https://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_KZV.pdf
- Jeriček Klanšček, H., Zupanič, T., Klančič, M. in Korošec, A. (2021). Mladostniki in pandemija Covid-19. V B. Gabrovec, I. Eržen, A. Trop Skaza, M. Fafangel, M. 31 Vrdelja in Š. Selak (ur.), Javno zdravje in Covid-19 (str. 19–25). Nacionalni inštitut za javno zdravje.

- Jerše, L. (2012). Vloga institucionalne predšolske vzgoje v zagotavljanju enakih izobraževalnih možnosti za otroke romskega porekla na območju Kočevja. Magistrska naloga. Ljubljana Pedagoška fakulteta. Univerza v Ljubljani. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1151/1/mag-delo-Lidija_Jer%C5%A1.pdf
- Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Kroflič, R. Etika in etos inkluzivne šole-vrtca. Etika in etos inkluzivne šole-vrtca. Sodobna pedagogika, 2003, letn. 54, posebna izdaja. Dostopno na: <http://www2.arnes.si/~rkrofl1/bibliografija.html>
- Krajnc, T. idr. (2019). Varno in spodbudno učno okolje. V Brejc, M. Zbirka kakovost v vrtcih in šolah. Dostopno na: <http://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-31-2.pdf>,
- Lesar, I., Peček, M. in Čuk, I. (2006). Učitelji o Romih v slovenski osnovni šoli. Socialna pedagogika, 10, št. 2, str. 137–168.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Bajc, K., Barle, A. in Cugmas, Z. (2005). Pogled v vrtec. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Mikuš Kos, A. Kako podpirati zdrav psihosocialni razvoj predšolskega otroka v aktualnem času. (2020). Predavanje (Zaključna konferenca v okviru RN: Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme - 2018/20). Interno gradivo ZRSŠ, Oddelek za predšolsko vzgojo.
- Peček Čuk, M. in Lesar, I. (2009). Moč vzgoje. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Programske smernice za svetovalno delo v vrtcu (v pripravi).
- Pevec Semec, K., Rutar Ilc, Z., Klobasa, H., Fras Berro, F. in Rutar, S. (2023). Koncept vključevanja in dela z otroki/učenci/dijaki priseljenci. Celovita podpora otrokom/učencem/dijakom v večjezičnem in medkulturnem učnem okolju. Ljubljana. ZRSŠ (v pripravi)
- Peček Čuk, M. in Lesar, I. (2009). Moč vzgoje: sodobna vprašanja teorije vzgoje. Ljubljana. Tehniška založba Slovenije.
- Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). V krogu življenja. Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju. Velenje: Modart.

- Rogič Ožek, S. (2018). Pogovorimo se o inkluziji. Iskanja: vzgoja prevzgoja, 36(57), 7–12.
- Ros, K. (2018). Pomen socialne opore, samopodobe in motivacije učencev s PPPU v inkluzivnem vzgojno-izobraževalnem procesu. V M. Schmidt Krajnc, D. Rus Kolar, E. Kranjec (ur.), Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju (str. 125–138). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
- Jelševar Pikelj, P. (2021/22). Naloga iz seminarja Uspešno vključevanje otrok iz ranljivih skupin v vzgojno-izobraževalni proces. Interno gradivo Zavoda RS za šolstvo. Oddelek za predšolsko vzgojo.
- Turnšek, N. in Batistič Zorec, M. (2009). Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno na: https://www.eurydice.si/publikacije/Pred%C5%A1olska-vzgoja-in-varstvo-v-Evropi-odpravljanje-socialne-in-kulturne-neenakosti-Sl.pdf?_t=1569930303
- Zakon o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUIFO, 55/17 in 18/21). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>
- Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7681&d-49682-p=1&d-49682-o=2&d-49682-s=2>
- Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI) (VIR: PIS). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8083>